

WEB DIZAYN VA UNING DASTURIY TA'MINOTI

Narzullayev Shaxzod Toyir o'g'li

Forish tuman kasb hunar maktabi

informatika va axborot texnologiyalari fan o'qituvchisi

Annotatsiya: ushbu maqolada web dizayn va uning dasturiy ta'minoti hamda rivojlanish jarayonlari xususidagi fikrlar berilgan.

Kalit so'zlar: web dizayn, veb-illovalar, dasturlash, web-texnologiyalar, HTML, static web sayt, dinamik web sayt.

Аннотация: в данной статье приведены мнения относительно web-дизайна и его программного обеспечения, а также процессов разработки.

Ключевые слова: веб-дизайн, веб-приложения, программирование, веб-технологии, HTML, сайт static web, динамический веб-сайт.

Abstract: This article provides ideas about web design and its software and development processes.

Keywords: web design, web applications, programming, web technologies, HTML, static website, dynamic website.

KIRISH

Veb dizayn (inglizchadan web design) — veb-saytlar, veb-illovalar uchun veb-foydalanuvchi interfeyslari loyihalanadigan dizayn turi. U nisbatan yosh kasb bo'lib, O'zbekistonda hali keng tarqalmagan. Internetda katta miqdordagi foydalanuvchi oqimiga erishish uchun bo'lgan raqobat veb-dizaynerlarga bo'lgan talabning ortishiga sabab bo'lmoqda. Veb-dizayn veb-saytlarni ishlab chiqarish va ularga xizmat ko'rsatishda ko'plab turli ko'nikmalar va fanlarni o'z ichiga oladi. Veb-dizayn turli sohalarni o'z ichiga oladi: foydalanuvchi interfeysi dizayni (UI dizayni); standartlashtirilgan kod va xususiy dasturiy ta'minotni o'z ichiga olgan mualliflik; foydalanuvchi tajribasi dizayni (UX dizayni); va qidiruv tizimini optimallashtirish.

Asosan, dizaynerlar veb-dizaynning ko'plab sohalarini birlashtirgan jamoalarda ishlashadi. Ya'ni jamoada har bir soha odami ishlaydi, fikr almashadi.[1] Insonlar uchun qulay va foydali veb-sayt dizaynini yaratish uchun malakali veb-dizayner eng so'ngi texnologik (grafika yo'nalishi yoki dasturlash bo'yicha) yangiliklardan boxabar bo'lishi darkor. Aksariyat hollarda malakali dizaynerlar dizayn studiyalarida faoliyat olib borishadi.

Web-texnologiyaning (Internet-texnologiya) Web-dizayn qismini o'rganishni razmetkali til tasnifi bilan boshlaymiz. Maxsus til mavjud bo'lib, bu til yordamida matnlar, grafik ma'lumotlar Web-sahifa hujjatga joylashtiriladi va bu hujjatni barcha kompyuterda ko'rish imkoniyati mavjuddir. Bunday maxsus tillar razmetkali tillar deb

ataladi. Ularning asosiy vazifasi - Web-sahifaga “ma’lumotlarni joylashtirish” va ular orasidagi aloqani (gipersaloqlar) ta’minlashdan iborat. Razmetkali tillar quyidagilarni o’z ichiga oladi:

HTML (HyperText Markup Language). Dastlab World Wide Web tizimi matnli ma’lumotlarni va HTML hujjatlarni ko’rishga mo’ljallangan, matnni taxrirlovchi tilga o’xshash tizim bo’lgan. Ayni damda HTML tili WWW daga eng ommabop tillardan biri hisoblanadi. HTML tilida yozilgan ma’lumotlar o’z ichiga matn fayllar, grafik ma’lumotlar va boshqalarni oladi.

Hujjatlar orasidagi aloqani ta’minlash va ma’lumotlarni formatlash vositalari teg (tag) deb ataluvchi vosita orqali amalga oshiriladi.

Web-sahifaning matn va teglari aralash ravishda HTML-hujjat deb ataluvchi faylining ichiga joylashtiriladi. Qanday tegni qo’llaganingizga qarab brauzer oynasida ma’lumotlar turlicha ko’rinadi. HTML hujjatga ma’lumotlarni joylashtirish va tahrirlash uchun yuzlab teglar mavjud. Masalan, teglari abzastni tashkil etadi, va juft teglari esa, matnni yozma (kursiv) holda ko’rsatish uchun qo’llaniladi. Shu bilan birga gipermatnli SSIlkalar teglari ham mavjud. Ushbu elementlar foydalanuvchiga gipermatn ustiga sichqoncha kursori bosilganda boshqa hujjatga bog’lanish imkonini beradi. Butunjaxon o’rgimchak to’rining asosiy va HTML ning tarkibiy qismini gipermatnlar va gipermurojaatlar tashkil etadi. Maxsus komandalar yordamida matnning ma’lum qismi shunday ajratiladiki, natijada o’sha matn ustiga sichqon tugmasi bosilsa boshqa matn yoki saxifa ochiladi. Bundan tashqari multimediya vositalarining ishlab ketishi yoki bo’lmasa, ma’lumotni diskda saqlash taklifi ham berilishi mumkin.

Gipermatn yoki gipermurojaat biror bir tasvirga ham qo’yilishi mumkinki uning ustiga bosilganda ham yuqorida aytilgan holatlar ro’y berishi mumkin. Har bir Web-saxifa o’zida bir nechta gipermatn yoki gipermurojaatlarni mujassam etishi mumkin. Gipermurojaatlar Web-saytlar bo’ylab xarakatning asosi xisoblanadi. Murojaatni tanlaganda foydalanuvchi brauzer oynasiga yuklanuvchi yoki yordamchi programmani ishga tushuruvchi URL bilan bog’langan adresga «tushib» qoladi. Ba’zan gipermurojaat natijasi e-mail yoki FTP serverga yo’llanma beruvchi yangi Web-saxifani ochilishiga olib keladi. Foydalanuvchi murojaatni tanlab olishi uchun Web-dizayner uni yaratishi kerak. Gipermurojaat yaratish uchun (anchor, yakor) elementidan foydalaniladi. U o’zida yo’llanma beruvchi URL adresni ko’rsatuvchi href atributi bilan to’ldiriladi. Shuning uchun gipermurojaatni yaratish uchun URL adresni aniqlab olish kerak. Gipermurojaat yaratish uchun (anchor, yakor) elementidan foydalaniladi. U o’zida yo’llanma beruvchi URL adresni ko’rsatuvchi href atributi bilan to’ldiriladi. Shuning uchun gipermurojaatni yaratish uchun URL adresni aniqlab olish kerak.

Giperurojaatni yaratishda agar Internetdagi xizmat yoki adresdan foydalanmoqchi bo'lsak albatta uning to'liq adresini ko'rsatish shart. Agar o'zimizda bor bo'lgan Web-saxifalardan giperurojatlar yaratmoqchi bo'lsak ba'zi bir ishni osonlashtiruvchi xolatlar mavjud

ASOSIY QISM

Bizga unchalik tanish bo'lmagan veb-dizayn juda yaqin tarixga ega. U grafik dizayn, foydalanuvchi tajribasi va multimedia san'ati kabi boshqa sohalar bilan bog'lanishi mumkin, ammo texnologik nuqtai nazardan ko'proq mos keladi. Bu odamlarning kundalik hayotining katta qismiga aylandi. Internetni animatsion grafikalar, turli tipografiya uslublari, fon, video va musiqasiz tasavvur qilish qiyin.

Veb va veb-dizaynning boshlanishi

1989-yilda Tim Berners-Li CERNda ishlagan vaqtida global gipermatn loyihasini yaratishni taklif qildi, keyinchalik u World Wide Web nomini oldi. 1991-yildan 1993-yilgacha "World Wide Web" yaratildi. Matnli sahifalar faqat oddiy chiziqli brauzerlarda ko'rinardi.[2]. 1993-yilda Mark Andreessen va Erik Bina Mosaic brauzerini yaratdilar. O'sha paytda bir nechta brauzerlar mavjud edi, ammo ularning aksariyati Unix-ga asoslangan va matnli sahifalarni foydalanuvchiga yetkazib berishi qiyin edi. Bu paytgacha tasvirlar yoki tovushlar kabi grafik dizayn elementlariga integratsiyalashgan yondashuv mavjud emas edi. Mosaic brauzeri bu qolipni buzdi. Endi gipermatn shunchaki hujjat emas, balki grafik dizaynga ega jurnalga o'xshardi.[3]. 1994-yilda Andreessen Mosaic Communications Corporation tuzildi, keyinchalik u Netscape Communications, Netscape 0.9 brauzeri sifatida tanildi. Netscape an'anaviy standartlash jarayonini hisobga olmagan holda o'zining HTML teglarini yaratdi. Masalan, Netscape 1.1 fon ranglarini o'zgartirish va veb-sahifalardagi jadvallar bilan matn formatlash uchun teglarni o'z ichiga olgan. 1996-1999-yillar davomida brauzerlar urushi boshlandi, chunki Microsoft va Netscape brauzerlar ustunlik uchun kurashdilar. Bu vaqt ichida sohada ko'plab yangi texnologiyalar, xususan, kaskadli uslublari(jadvallari(CSS), JavaScript va Dynamic HTML(DHTML)) mavjud edi. Umuman olganda, brauzer raqobati ko'plab ijobiy oqibatlariga olib keldi va veb-dizaynning tez sur'atlarda rivojlanishiga yordam berdi.[4]

Veb-dizayn rivojlanishi

1996-yilda Microsoft o'zining birinchi raqobatbardosh brauzerini chiqardi, u o'zining xususiyatlari va HTML teglari bilan to'la edi. U, shuningdek, uslublari jadvallarini qo'llab-quvvatlovchi birinchi brauzer bo'lib, u o'sha paytda noaniq mualliflik texnikasi sifatida qaralgan va bugungi kunda veb-dizaynning muhim jihati hisoblanadi. Jadvallar uchun HTML belgilash dastlab jadval ma'lumotlarini ko'rsatish uchun mo'ljallangan.[5] Dizaynerlar HTML jadvallarini murakkab, ko'p ustunli ko'rinishlarini yaratish haqida o'ylab ko'rishdi. HTML saytlari o'zlarining dizayn imkoniyatlari bilan cheklangan edi, hatto HTMLning oldingi versiyalarida ham.

Murakkab dizaynlarni yaratish uchun ko‘plab veb-dizaynerlar murakkab jadval tuzilmalaridan foydalanishlari kerak edi. CSS 1996-yil dekabr oyida W3C tomonidan taqdim etilib, tartibni qo‘llab-quvvatlash(ya’ni bir ketma-ketlik, jadval ko‘rinishi asosida saytlarga elementlar qo‘shish) uchun kiritilgan.[6] Bu HTML kodining ko‘rinishini ancha yaxshi tomonga o‘zgartirdi, veb-saytlarga kirish imkoniyati yaxshilandi.

Birinchi brauzerlar urushining tugashi

1998-yilda Netscape korporatsiyasi Netscape Communicator brauzer kodini ochiq kodli litsenziya ostida chiqardi, bu esa minglab ishlab chiquvchilarga dasturiy ta’minotni takomillashtirishda ishtirok etish imkonini berdi. Biroq, ishlab chiquvchilar Internet uchun standartlashni noldan boshlashga qaror qilishdi hamda ochiq kodli brauzerni ishlab chiqishdi. Tez orada bu yagona platforma darajasigacha kengaytirildi.

Veb-standartlar loyihasi yaratildi va brauzerning HTML va CSS standartlariga muvofiqligini targ‘ib qildi. Brauzerlarni veb-standartlarga muvofiqligini tekshirish uchun Acid1, Acid2 va Acid3 kabi dasturlar yaratilgan. 2000-yilda Internet Explorer Mac kompyuterlari uchun chiqarildi, u HTML 4.01 va CSS 1-ni va PNG tasvirlarni to‘liq qo‘llab-quvvatlovchi birinchi brauzer edi.[7]

2001-yilga kelib, Microsoft tomonidan Internet Explorer-ni ommalashtirish kompaniyasidan so‘ng, Internet Explorer veb-brauzerdan foydalanish ulushi 96% ga yetdi, bu esa birinchi brauzerlar urushining tugashini anglatadi, chunki Internet Explorer-da haqiqiy raqobat yo‘q edi.

2001–2012. 21-asrning boshidan beri Internet odamlar hayotiga tobora ko‘proq kirib borgan. Keyinchalik, veb-texnologiyalar ham o‘zgardi. Odamlarning internetdan foydalanish va kirish usullarida ham sezilarli o‘zgarishlar ro‘y berdi va bu saytlar dizaynini o‘zgartirdi.

Brauzerlar urushi tugaganidan beri yangi brauzerlar chiqarildi. Ularning aksariyati ochiq manba bo‘lib, ular tezroq rivojlanishga moyil va yangi standartlarni ko‘proq qo‘llab-quvvatlaydi. Ko‘pchilik yangi variantlarni Microsoft Internet Explorer-dan yaxshiroq deb hisoblaydi.

W3C HTML (HTML5) va CSS (CSS3), shuningdek, har biri yangi, lekin individual standart sifatida yangi JavaScript API-lari uchun yangi standartlarni chiqardi. HTML5 atamasi faqat yangi versiyaga ishora qilish uchun ishlatiladi. HTML va JavaScript-ning ba’zi API-larida undan yangi standartlar to‘plamiga (HTML5, CSS3 va JavaScript) murojaat qilish uchun foydalanish odatiy holga aylangan.

2012-yil va keyin

3G va LTE internet qamrovining yaxshilanishi bilan veb-saytlar trafigining katta qismi mobil qurilmalarga to‘g‘ri keldi. Bu veb-dizayn sanoatiga ta’sir qildi va uni minimalistik, yengillashtirilgan va soddalashtirilgan uslublar yaratishga undadi. Xususan, “Avval mobil” yondashuvi paydo bo‘ldi, bu avvalo mobilga yo‘naltirilgan

maket bilan veb-sayt dizaynini yaratishni, keyin esa uni yuqoriroq ekran o'lchamlariga moslashtirishni nazarda tutadi. Barcha turdagi qurilmalarga moslashuvchan saytlar davri boshlandi.

XHTML tili HTML va XML tillarining birlashmasini tashkil etadi. XHTML tilida yozilgan hujjatning tashqi ko'rinishi platformaga bog'liq (Windows, Mac yoki Unix) ravishda o'zgarib ketmaydi. Shunga qaramay XHTML tarkibida HTML diskriptorlardan foydalaniladi. Bugungi kunda mobil aloqa vositalaridan foydalanuvchilar uchun yangi til ishlab chiqilgan bo'lib, u WML (Wireless Markup Language) deb ataladi; CDF (Channel Definition Format) - Microsoft ishlab chiqqan brauzerlarda push-kanal hosil qilishda qo'llaniladi.

CMS haqida. Har qanday sayt HTML (HyperText Markup Language), JavaScript, PHP kabi bir talay tillarga oid kodlardan tashkil topgan sahifalar yig'indisidan iborat bo'ladi. HTML – bu sayt sahifalarini tashkil etishda ishlatiladigan eng asosiy va eng kerakli til hisoblanadi.

Internet tarmog'i endigina rivojlana boshlagan va ilk saytlar yaratila boshlanga vaqtlarda barcha web saytlar to'liq HTML kodlar asosida yaratilgan. Bunday saytlar sahifalarida ko'rish orqali ma'lumotga ega bo'lishdan boshqa hech qanday amaliyot bajarishning imkoni bo'lmagan. Shuning uchun to'liq HTML yordamida tashkil etilgan saytlar foydalanuvchilarga faqat ma'lumot berish, ya'ni ma'lumotlarni ko'rsatib berish imkoniyati bilan cheklangan.

Bugungi kunda saytlar orqali faqat ma'lumot olish bilan cheklanib qolmaysiz. Hozirgi zamonaviy saytlarda ma'lumot olish bilan bir qatorda berilgan ma'lumotni tahrirlashingiz (masalan, Wikipedia), yangi ma'lumot qo'shishingiz (masalan, saytlarda fikr bildirish – Comment), bir turdagi ma'lumotni uzatib, online tizimda boshqa bir turdagi ma'lumot shaklida qabul qilib olish (masalan, video fayllarni online tizimda mp3 formatiga o'tkazish), soni cheklanmagan foydalanuvchilarning bir vaqtning o'zida online muloqotga kirishish (masalan, chat) va boshqa interaktiv amaliyotlarni bajarishingiz mumkin. Bu, o'z navbatida, faqat HTML ishlatilgan zamonga nisbatan hozirgi paytda internetda saytlarning yaratilishi sezilarli rivojlanganligini bildiradi.

Hozirgi davrda, agar Siz sayt yaratmoqchi bo'lsangiz, HTML yoki boshqa biror murakkab web dasturlash tilini bilishingiz majburiy emas. Hatto birorta ham kodni yoza olmasangiz ham zamonaviyligi, dizayni, murakkab amaliyotlarni bajara olishi jihatlaridan zamon talablariga to'la javob bera oladigan sayt yarata olish imkoniyatiga egasiz. Bunda Sizga CMS yordam beradi!

CMS (Content Management System – Kontentlarni Boshqarish Tizimi) – bu maxsus web dastur bo'lib, bir necha oddiy bosqichlardagi amaliyotlarni bajargandan so'ng to'la kuch bilan ishlay oladigan sayt yaratish imkoniyatini beradi. Bunday turdagi web dastur, huddi kompyuterlar uchun mo'ljallangan dasturlar singari, bir

necha bosqichlarda foydalanuvchidan sayt haqida boshlang'ich ma'lumotlarni yig'ib oladi va bosqichma-bosqich saytingizni avtomatik tarzda tashkil etib beradi. Dasturni o'rnatish jarayonining nihoyasida Siz kiritgan ma'lumotlarda tayangan, o'zingiz xohlagandek sayt avtomatik tarzda yaratiladi.

XULOSA

Veb-dizaynerlar ishlab chiqarish jarayonining qaysi qismida ishtirok etishiga qarab turli xil vositalardan foydalanadilar. Bu vositalar vaqt o'tishi bilan yangi standartlar va dasturiy ta'minot bilan yangilanadi, ammo ularning ortidagi tamoyillar bir xil bo'lib qolaveradi. Veb-dizaynerlar veb-formatlangan tasvirlar yoki dizayn prototiplarini yaratish uchun vektor va rastrli grafika muharrirlaridan foydalanadilar. Masalan: Figma, Adobe Illustrator, Inkscape va boshqalar. Veb-saytlarni yaratish uchun ishlatiladigan texnologiyalar HTML va CSS kabi W3C standartlarini o'z ichiga oladi, ularni qo'lda kodlash yoki WYSIWYG tahrirlash dasturi tomonidan yaratish mumkin. Veb-dizaynerlar foydalanishi mumkin bo'lgan boshqa vositalar qatoriga markirovka tekshiruvchilari va veb-saytlarni veb-sahifalarga kirish ko'rsatmalariga mos kelishi imkoniyatlarini tekshirish vositalari kiradi.[8]

Ko'nikmalar

Marketing va aloqa dizayni

Veb-saytdagi marketing va aloqa dizayni uning asosiy bozoriga aynan nima mos kelishini aniqlashi mumkin. Bu yosh guruh yoki madaniyatning alohida bir yo'nalishi bo'lishi mumkin. Shunday qilib, dizayner o'z auditoriyasining tendentsiyalarini anglab yetishi mumkin. Dizaynerlar o'zlari yaratayotgan veb-sayt turini, ma'nosini tushunishadi.[9] Masalan, marketing bilan aloqa dizayni bir-biridan tubdan farq qiladi.[10] Kontentning ravshanligi va aniqligiga, ayniqsa veb-saytning qulayligiga e'tibor berish muhim sanaladi.

UX va UI dizayni. Foydalanuvchining veb-sayt mazmunini tushunishi ko'pincha foydalanuvchining veb-sayt qanday ishlashini tushunishiga bog'liq. Bu UX (inglizcha - user experience) dizaynining bir qismi hisoblanadi. UX dizayni — veb-saytdagi tartib, aniq ko'rsatmalar va etiketkalar bilan yasalgan veb-sayt dizayni. Foydalanuvchining saytda qanday munosabatda bo'lishini qanchalik yaxshi tushunishi saytning interaktiv dizayniga ham bog'liq bo'lishi mumkin. Agar foydalanuvchi veb-saytning samarali ekanligini tushunsa, undan foydalanishni davom ettirish ehtimoli yuqori. Malakali va veb-saytlardan foydalanishni yaxshi biladigan foydalanuvchilar, shunga qaramay, o'ziga xos, ammo kamroq foydalanuvchilarga ega, qulay veb-sayt interfeysini foydali deb topishlari mumkin. Biroq, kamroq tajribaga ega foydalanuvchilar kamroq intuitiv veb-sayt interfeysining afzalliklari yoki foydaliligini ko'rish ehtimolligi past. Bu yanada universal foydalanuvchi tajribasi va foydalanuvchi mahoratidan qat'i nazar, iloji boricha ko'proq foydalanuvchilarni joylashtirish uchun kirish qulayligi tendentsiyasini kuchaytiradi. UI (inglizcha - user interface) dizaynida

foydalanuvchi tajribasi dizayni va interaktiv dizaynning katta qismi hisobga olinadi.[11]

Murakkab interaktiv funksiyalar, agar ilg'or kodlash tili ko'nikmalariga ega bo'lmasa, plaginlarni talab qilishi mumkin. Plaginlarni talab qiladigan interaktivlikdan foydalanish yoki foydalanmaslikni tanlash UX-ni loyihalashda muhim qaror hisoblanadi. Agar plagin ko'p brauzerlarda oldindan o'rnatilgan bo'lmasa, foydalanuvchi kontentga kirish uchun plaginni o'rnatishni uchun vaqt sarflashni istamasligi yoki buni bilmasligi kabi xavf mavjud. Agar funksiya ilg'or kodlash tili ko'nikmalarini talab qilsa, u UX-ga qo'shadigan takomillashtirish miqdori bilan solishtirganda kodlash vaqt yoki pul jihatidan juda qimmat bo'lishi mumkin. Kengaytirilgan interaktivlik eski brauzerlar yoki apparat konfiguratsiyalari bilan mos kelmasligi xavfi ham yo'q emas, albatta. Ishonchli ishlaymaydigan funktsiyani nashr qilish foydalanuvchi tajribasi uchun hech qanday urinmaslikdan ko'ra yomonroqdir. Bu maqsadli auditoriyaga bog'liq, agar kerak bo'lsa yoki biron bir xavfga arziydi.[12]

Tipografiya. Veb-dizaynerlar butun boshli saytda yagona shriftdan foydalanish o'rniga veb-sayt shriftlarining xilma-xil qilib, faqat bir nechta uslublar asosida cheklangan holda tanlashlari mumkin. Ko'pgina brauzerlar ma'lum miqdordagi xavfsiz shriftlarni taniydilar, dizaynerlar asosan bundan murakkablikning oldini olish uchun foydalanadilar. Ya'ni xavfsiz shriftlarni ishlatish, ma'lum bir uslubdagi shriftlar guruhidan foydalanish orqali veb-saytlarni barcha brauzerlarda ochish mumkin bo'ladi.

Shriftni yuklab olish keyinchalik, CSS3 shrift moduliga kiritilgan va shu vaqtdan boshlab Safari 3.1, Opera 10 va Mozilla Firefox 3.5 da ham joriy qilingan. Bu keyinchalik veb-tipografiyaga, shuningdek, shriftlarni yuklab olib foydalanishga bo'lgan qiziqishni oshirdi.[13]

Yaratish turlari. Veb-saytlarni yaratishning ikki yo'li mavjud: statik yoki dinamik.

Statik veb-saytlar. Statik veb-sayt — veb-saytning har bir sahifasi uchun noyob faylni saqlaydi. Har safar bu sahifa so'ralganda, xuddi shu tarkib qaytariladi. Ushbu tarkib veb-saytni loyihalash paytida bir marta yaratiladi. Odatda qo'lda mualliflik qilinadi, garchi ba'zi saytlar dinamik veb-saytga o'xshash avtomatlashtirilgan yaratish jarayonidan foydalansa ham, natijalari tugallangan sahifalar sifatida uzoq muddat saqlanadi. Bu avtomatik ravishda yaratilgan statik saytlar Jekyll va Adobe Muse kabi generatorlar bilan 2015-yilda yanada ommalashdi.[14][15]

Statik veb-saytning afzalliklari shundaki, ularni joylashtirish osonroq, chunki ularning serveri server tomonidagi skriptlarni bajarish uchun emas, balki faqat statik tarkib kodlariga xizmat qilishi kerak edi. Bu kamroq server xotirasini talab qilardi. Ular, shuningdek, arzonroq server uskunasi sahifalarga tezroq xizmat ko'rsatishi mumkin edi. Arzon veb-xosting dinamik xususiyatlarni taklif qilish uchun

kengaytirilganligi sababli, bu afzallik kamroq ahamiyat kasb etdi va virtual serverlar qisqa vaqt oralig'ida arzon narxlarda yuqori ishlash imkonini berdi.

Deyarli barcha veb-saytlar ba'zi statik tarkibga ega, chunki rasmlar va uslublar jadvallari kabi qo'llab-quvvatlovchi aktivlar, hatto yuqori dinamik sahifalarga ega veb-saytlarda ham odatda statik bo'ladi.[16]

Dinamik veb-saytlar. Dinamik veb-saytlar tezda yaratiladi va veb-sahifalarni yaratish uchun server tomoni texnologiyasidan foydalanadi. Ular odatda o'z mazmunini bir yoki bir nechta orqa ma'lumotlar bazalaridan chiqaradilar: ba'zilari katalogni so'rash yoki raqamli ma'lumotlarni umumlashtirish uchun relyatsion ma'lumotlar bazasi bo'ylab ma'lumotlar bazasi so'rovlaridir, boshqalari kattaroq kontent birliklarini saqlash uchun MongoDB yoki NoSQL kabi hujjat ma'lumotlar bazasidan foydalanishi mumkin. Masalan, blog postlari yoki viki-maqolalari.[17]

Dizayn jarayonida dinamik sahifalar ko'pincha statik sahifalar yordamida masxara qilinadi yoki simli ramkalanadi. Dinamik veb-sahifalarni ishlab chiqish uchun zarur bo'lgan ko'nikmalar to'plami server tomoni va ma'lumotlar bazasini kodlash, shuningdek, mijoz interfeysi dizaynini o'z ichiga olgan statik sahifalarga qaraganda ancha kengroqdir. Hatto o'rta hajmdagi dinamik loyihalar ham deyarli har doim jamoaviy harakatdir.

Dinamik veb-sahifalar birinchi marta ishlab chiqilganda, ular odatda Perl, PHP yoki ASP kabi tillarda kodlangan. Ulardan ba'zilari, xususan, PHP va ASP, "shablon" usulidan foydalangan, bunda server tomonidagi sahifa to'ldirilgan mijoz sahifasining tuzilishiga o'xshardi va ma'lumotlar "teglar" bilan belgilangan joylarga kiritiladi. Bu Perl kabi sof protsessual kodlash tilida kodlashdan ko'ra tezroq rivojlanish vositasi edi.

Ushbu ikkala yondashuv ko'plab veb-saytlar uchun kontentni boshqarish tizimlari kabi yuqori darajadagi ilovalarga yo'naltirilgan vositalar bilan almashtirildi. Ular umumiy maqsadli kodlash platformalari ustiga qurilgan va veb-sayt vaqt ketma-ketligi bo'yicha blog, tematik jurnal yoki yangiliklar sayti, wiki yoki foydalanuvchi forumi kabi taniqli modellardan biriga muvofiq tarkibni taklif qilish uchun mavjud deb taxmin qiladi. Ushbu vositalar bunday saytni amalga oshirishni juda oson va hech qanday kodlashni talab qilmasdan, faqat tashkiliy va dizaynga asoslangan vazifani bajaradi.

Tarkibning o'zini (shuningdek, shablon sahifasini) tahrirlash ham saytning o'zi, ham uchinchi tomon dasturlari yordamida amalga oshirilishi mumkin. Barcha sahifalarni tahrir qilish imkoniyati faqat foydalanuvchilarning ma'lum bir toifasiga (masalan, ma'murlar yoki ro'yxatdan o'tgan foydalanuvchilar) taqdim etiladi. Ba'zi hollarda anonim foydalanuvchilarga ma'lum veb-kontentni tahrirlashga ruxsat beriladi, bu kamroq uchraydi (masalan, forumlarda - xabarlarni qo'shish). Anonim o'zgarishlarga ega saytlarga misol sifatida Vikipediya-ni keltirish mumkin.[18]

Bosh sahifa dizayni. Bosh sahifa — brend bilan tanishtirishi, ham yangi, ham mavjud mijozlarga kerakli narsalarni topish uchun biznesni boshqarishga yordam beradigan kodlangan ko‘rsatmalar to‘plami bo‘lib xizmat qiladi. Har bir tafsilot kuchli birinchi taassurot qoldirish va mo‘ljallangan harakatni rag‘batlantirishga qaratilgan bo‘lishi kerak. Bosh sahifani loyihalashning yagona usuli yo‘q.[19] Foydalanuvchilar saytning bu qismida ko‘p vaqt sarflashmaydi lekin, ikki-uch soniya ichida u veb-saytning mavzusi va foydali jihatlari haqida ma’lumot ola olishlari kerak.[20]

ADABIYOTLAR

1. Georgina, Lester „Different jobs and responsibilities of various people involved in creating a website“ (19-mart, 2008-yil). Qaraldi: 19-iyun, 2022-yil.
2. „History of the web“. Qaraldi: 20-iyun, 2022-yil.
3. „NCSA Mosaic — революционный браузер, популяризовавший World Wide Web“ (22-aprel, 2016-yil). Qaraldi: 19-iyun, 2022-yil.
4. Jennifer Niederst Robbins. „Web Design in a Nutshell“. Qaraldi: 26-iyun, 2022-yil.
5. „Microsoft Internet Explorer web browser available“ (30-aprel, 1996-yil). Qaraldi: 25-iyun, 2022-yil.
6. „CSS 1 - 1996“. Qaraldi: 26-iyun, 2022-yil.
7. „Internet Explorer for Mac“. Qaraldi: 24-iyun, 2022-yil.
8. „Web design tools and techniques“ (6-dekabr, 2022-yil). Qaraldi: 26-iyun, 2022-yil.
9. „Understanding the Different Types of Design (How To)“. Qaraldi: 1-iyul, 2022-yil.
10. „19 Types Of Design, Guide To Different Designs“ (24-mart, 2020-yil). Qaraldi: 1-iyul, 2022-yil.
11. „UX vs UI Design: What's the difference?“ (7-iyun, 2022-yil). Qaraldi: 1-iyul, 2022-yil.
12. Nick Babich. „UI vs UX Design“ (4-oktabr, 2019-yil). Qaraldi: 1-iyul, 2022-yil.
13. „Typography Font Design & Style Guide for UI“ (2-oktabr, 2019-yil). Qaraldi: 1-iyul, 2022-yil.
14. DeXPeriX. „Продвинутый Jekyll“ (Rus tili) (26-avgust, 2017-yil). Qaraldi: 1-iyul, 2022-yil.
15. „What's Adobe Muse?“. Qaraldi: 1-iyul, 2022-yil.
16. „Static website“. Qaraldi: 1-iyul, 2022-yil.
17. Roxanne Paredes. „What are Dynamic Websites“ (7-dekabr, 2020-yil). Qaraldi: 1-iyul, 2022-yil.
18. Adobe Glossary. „What is a dynamic web page?“. Qaraldi: 1-iyul, 2022-yil.
19. Evan Ferguson. „Homepage Design: What to Include“ (31-oktabr, 2018-yil). Qaraldi: 1-iyul, 2022-yil.
20. Vincent Brathwaite. „How to Design the Best Homepage in 3 Steps“ (3-noyabr, 2020-yil). Qaraldi: 1-iyul, 2022-yil.